

MAPA BEZE LVU

Tak se jmenuje cyklus přednášek na téma tzv. ineditní literatury zahájený v pražském domě U zlatého melounu v Michalské ulici. Po prvním večeru, na kterém vystoupil dr. Jiří Brabec se všeobecnou přednáškou o problematice tří proudů české literatury v posledním dvacetiletí - exilovém, strojopisném a oficiálním, následoval pořad uvedený dr. Janem Lukešem (přehledem aktualit). Hlavní částí programu byl referát dr. Jiřího Holého. Svou přednášku uvedl myšlenkou Karla Čapka: kritériem posuzování literárního díla má být jeho vnitřní a umělecká hodnota, kterou prověří čas, nikoli příslušnost tvůrce k té či oné straně, k tomu či onomu světovému názoru. Charakterizoval jednotlivé edice ineditního strojopisného proudu a seznámil posluchače s hlavními položkami jejich edičních seznamů. Promluvil o poslání i různorodém obsahu především Vaculíkovy Petlice, Vladislavova Kvartu, Havlovy Edice Expedice, Hořcovy České expedice i mnoha dalších. Současně upozornil na úskalí ineditní literatury: na jedné straně není vázána nakladatelským výběrem, je svobodnější, ale na straně druhé je ke své škodě poznamenána nenormální situací - téměř úplnou absencí literární kritiky.

V další části večera proběhla beseda mezi literárním kritikem dr. Vladimírem Karfíkem a spisovatelem Ivanem Klímkou, který promluvil o okolnostech zrodu edice Petlice i o současných perspektivách v realizaci některých svých literárních prací. Následovala diskuse, v níž převládala otázka po existenci a současné činnosti československé pobočky PEN-klubu.

V této chvíli si návštěvníci večera pravděpodobně v plné míře ještě neuvědomili hodnotu jednotlivých edic ineditní literatury ani množství energie a času vynaložené na jejich existenci. Teprve budoucnost ocení význam této práce pro zachování velké oblasti národní kultury, která by jinak zčásti zanikla, zapešla či dokonce neexistovala.

JANA HOLUBOVÁ

6. 80 VÁM JDE, BÁSNÍKU ?

Ve starých učebnicích bývala v zadání geometrických úkolů formulace: budiž dán pětiúhelník... , budiž dána krychle... Řekněme si podle tohoto vzoru: budiž dána třída. Třída kteréhokoliv gymnázia. Po zazvonění vstupuje do místnosti profesor, či vlastně při současné feminizaci školy spíše profesorka. Pod paží drží noviny velkého formátu. "A já, bude se aktualizovat," mručí v duchu i polohlasem třída. Češtinářka rozevírá Rudé právo. "Dnes jsem vám přinesla verše, které mě zaujaly. Myslím, že mají co říci k událostem z poslední doby. Víte jistě, o čem mluvím. Tak prosím, Šamánková, přečti text a vy si všimněte pozorně všech narážek."

Třídní recitátorka se nadechla:

Miroslav Florian

Diář

Leckomu bude to znít nepříjemně,
ale i líják říká bez ozdob:
Nesejde ze své cesty tahle země,
o kterou pře se čtvero ročních dob.

Vyvane jarní půvab narcisů,
jež létu vštěpují: Buď Hérostratem!...
A marně chce ji sevřít do lisu
jeseň vroubená ráženci a zlatem.

Někomu zní to víc než poštile -
má země ale není na prodej.
Nezlomí se v tom břeskném balábile,
co ležově jí kaže: Všechno vzdejl!

Ač koncem února zvlášť nesněživá,
na Staroměstském rynku Mistr Jan
přes kalužiny k Táboru se dívá.
Neođvolal - a nebyl ođvolán.

Leckomu zní to třeba nepříjemně,
avšak dnes řeka říká bez šarad:
Nezneváží svou pravdu dříná země,
nesejde ze své cesty tenhle stát.

"Tak, kdo začne s rozborem? První strofa - třeba Tuháček." Tuháček
vstává s bezneřádným výrazem a profesorka pokračuje: "Začněte hned prvním
slovem. Leckomu... komu leckomu?! Ticho? No, zeptáme se nakonec znovu.
Vtom student Tuháček vyhrkne: "V první strofě říká básník, že je špatné
počasí, ale že nemáme ztrácet optimismus." "Sedni!" odpoví češtinářka.
"Pomohu vám. Nesejde z cesty tahle země. Z jaké cesty, no tak!" "Ať už
je jednou pokoj," huhlá si v duchu premiant třídy a zvedá ruku. "Z ces-
ty socialismu, soužkopsorko." "Správně! A zřetnete stát. Vykládejte dál.
hlavní myšlenky každé strofy."

"S těmi narcisy mi to není úplně jasné. Ale když se mluví o jaru, je
to třeba vždycky hodnotit z politického hlediska. Jenže nevím, kdo byl
Hérostrates..." "Napovím vám. V Antické encyklopedii je napsáno, že héro-
stratovský čin je označení ničemnosti spáchané pro falešnou osobní slávu.
Aby se proslavil, zapálil Hérostrates chrám Artemidy v Efesu." "Už vím!
To jde o ty stohy, co zapalují chartisté!" praví přesvědčeně premiant
Brambora, zatímco zezadu se ozývá brumláni: "V Řecku chrám, v Česku sto-
hy..." "A ta jeseň vroubená růženci a zlatea, to bude neblahý vliv církve,
soužkopsorko. Ve třetí strofě pak básník uvádí skutečnost, že jeho země
není na prodej. Že nic ze svých výsobytků neztratí v břešném ba... balá-
bile!" "Nevíš, co je balábile, víš," uamívá se s převahou profesorka. Přiz-
nám se, že jsem to sama musela hledat a mám to někde poznamenané... ale
kde... kde jsem nechala ten papírek... Michale, skoď raději do sborovny
a přines sem Slovník spisovného jazyka českého, písmeno B. My zatím půj-
deme dál. Bramboro, posaď se. Strofa čtvrtá: koncem února... Co nám to
připomíná? Beránku?" "To je... to je historická ta... reminiscence."
"Správně. Konkrétně?" "Konkrétně na 25. únor 1948." "Píšu vám výborně. Dál.
Chalupo!" "Dál se v básni mluví o tom, že na Staromásku - ne na Staroměst-
ském náměstí jsou okolo Husa kaluže. Že to, tam špatně vyáláždili. Básník
kritizuje lejdáckou práci." "Ale..." nemítá profesorka. "A Hus se dívá
k Táboru. To jako vzpomíná, že po něm přišli husiti," nedá se přerušit
Chalupa. "Ale..." opět míní češtinářka, ale pak raději zmlkne. "No... pojď-
me k poslední větě strofy: Neođvolal a nebyl ođvolán. Teď bych prosila
o pozornost, to je velice důležitý aktuální ideový moment. Že Mistr Jan
neođvolal, víme. Ale co znamená druhá půlka verše? No prosím, Motyčko!"

"Aktuální moment... Aha! Že se nemá ođvolávat z funkcí praví rozhod-
ně Motyčka a dodává: "A tím leckdo, co je na začátku básně a na začátku
poslední strofy míní autor nepřátele socialismu." Vtom se zvedá další ruka.
"Co chcete, Vondráčku?" "Já se chci na něco zeptat. Na konci básně je na-
psáno, že naše země nezneváží svou pravdu. Jak to svou pravdu! Pravda je
přece jen jedna. Nebo ne, soužkopsorko? A teď se ztotožňuje pravda této
země s cestou státu. A já teď nevím o co jde národnímu umělci Miroslavu
Florianovi," táže se závořile chlapec, "o pravdu země nebo o cestu státu?"

Profesorka se zamýšleně zadívá na zarudlou jizvu na Vondráčkově líč-
ní kosti - upadl prý v ležnu v koupelně a rozrazil si tvář o vanu. Kdy že
to bylo, v ležnu? Ale profesorka už nedomyslí, protože do třídy vpadne
student Michal s rozevřeným slovníkem spisovné češtiny a vítězně volá:
"Mám to. Balábile viz ballábile. Baletní sborová vložka v opeře. Básníku
Florianovi jde o balet!"

V této chvíli diskrétně opusťte předpokládanou třídu kteréhokoliv
gymnázia a položte znovu otázku: O co vám jde, básníku?

JANA HOLUBOVÁ